

Socialförvaltningen
Äldreförvaltningen

Dnr 3.1.1-265/2017
Dnr 4.1-589/2017

Handläggare
Socialförvaltningen
Carolina Morales

Till
Socialnämnden 2017-06-13
Äldrenämnden 2017-06-20

Äldreförvaltningen
Marita Sundell

Uppföljning av stadens lex Sarah rapportering år 2016

Förvaltningarnas förslag till beslut

1. Nämnderna godkänner redovisningen av inkomna lex Sarah-rapporter under 2016.
2. Nämnderna överlämnar redovisningen av inkomna lex Sarah-rapporter under 2016 till kommunfullmäktige.
3. Ärendet överlämnas för kännedom till stadsdelsnämnderna.

Gillis Hammar
förvaltningschef
Socialförvaltningen

Ann-Christine Hansson
Förvaltningschef
Äldreförvaltningen

Sammanfattning

Socialförvaltningen och äldreförvaltningen har genom en enkät till samtliga berörda nämnder följt upp rapporterade missförhållanden enligt bestämmelserna om lex Sarah under 2016.

Totalt rapporterades 332 missförhållanden under 2016. Av rapporterna avsåg 241 missförhållanden i nämndernas egen verksamhet och 91 missförhållanden i enskild verksamhet. Jämfört med 2015 har det totala antalet rapporter om missförhållanden ökat inom verksamhet i stadens egen regi, medan antalet rapporter minskat inom enskilt bedriven verksamhet.

Förvaltningarna vill poängtera att arbetet enligt lex Sarah är en del i det systematiska kvalitetsarbetet. Syftet är att komma till rätta med brister i den egna verksamheten och förhindra att liknande missförhållanden uppkommer igen. Det är därför viktigt att identifiera bakomliggande orsaker till missförhållandet på systemnivå.

Bakgrund

Den första juli 2011 infördes nya bestämmelser om lex Sarah i socialtjänstlagen (7 kap 6 § och 14 kap 1-7 §§ SoL) och i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (och 23 e § och 24 a-g §§ LSS). Bland annat utvidgades bestämmelserna till att omfatta hela socialtjänstens område och Statens Institutionsstyrelse (SiS) samt verksamhet enligt LSS.

Med verksamhet avses i lex Sarah-sammanhang all socialtjänst och verksamhet enligt LSS som ingår i en kommunal nämnds ansvar, och då både myndighetsutövning och genomförande av insatser. Rapporteringsskyldigheten hos nämndens anställda och uppdragstagare omfattar även missförhållanden eller påtagliga risker för missförhållanden som rör den som ”kan komma ifråga” för socialtjänstens insatser.

I juni 2013 antog kommunfullmäktige riktlinjer för lex Sarah som gäller för alla nämnder som bedriver socialtjänstverksamhet och verksamhet enligt LSS (Dnr 1025-1033-2012). Socialförvaltningen och äldreförvaltningen fick samtidigt i uppdrag att årligen sammanställa, och till kommunfullmäktige rapportera, inkomna lex Sarah rapporter och anmälningar till Inspektionen för vård och omsorg (IVO).

Uppföljningar av lex Sarah-rapporteringen i staden ska ge en samlad bild av hur rapporteringen utvecklas och ska redovisas till kommunfullmäktige varje år. I detta tjänsteutlåtande presenteras uppföljningen av rapporteringen i stadens nämnder under 2016.

Ärendets beredning

Detta tjänsteutlåtande har utarbetats i ett samarbete mellan socialförvaltningen och äldreförvaltningen. Socialnämndens och äldrenämndens råd för funktionshinderfrågor har behandlat ärendet vid sammanträde den 8 juni 2017 och kommunstyrelsens pensionärsråd, KPR, vid sammanträde den 13 juni. Socialförvaltningens förvaltningsgrupp har behandlat ärendet den 7 juni och äldreförvaltningens förvaltningsgrupp har behandlat ärendet den 14 juni.

Ärendet

Alla anställda som fullgör uppgifter inom socialtjänsten och i verksamhet enligt LSS är skyldiga att medverka till god kvalitet i verksamheten och i de insatser som ges, samt att rapportera missförhållanden och påtagliga risker för missförhållanden.

En rapport om missförhållande eller en påtaglig risk för missförhållande ska lämnas till den som bedriver verksamheten, det vill säga till den ansvariga nämnden om verksamheten bedrivs i kommunens egen regi och till huvudmannen för en yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet samt till ledningen vid SiS.

Verksamheten är skyldig att alltid utreda, åtgärda och dokumentera ett rapporterat missförhållande samt, om en utredning visar på ett allvarligt missförhållande eller en risk för ett allvarligt missförhållande, anmäla det till IVO utan dröjsmål.

Yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet inklusive entreprenadverksamhet är dessutom skyldig att informera berörd nämnd om inkomna rapporter. Vid anmälan till IVO ska verksamheten även informera nämnden om vad som kommit fram under utredningen, om ställningstagandet samt om vidtagna och planerade åtgärder.

Stadens arbete med lex Sarah

Stadsdelsnämnderna och övriga berörda nämnder ska ha särskilt framtagna rutiner för hur verksamheten ska fullfölja sina skyldigheter enligt lex Sarah. Övriga berörda nämnder i staden är socialnämnden, äldrenämnden, arbetsmarknadsnämnden och utbildningsnämnden. Rutinerna ska vara utformade med utgångspunkt i stadens riktlinjer samt i gällande lagstiftning, föreskrifter och allmänna råd.

Uppföljningen av stadens lex Sarah-rapporter

Socialförvaltningen och äldreförvaltningen har genom en enkät följt upp samtliga berörda nämnders rapporterade missförhållanden under 2016. Resultaten redovisas i tabellform. På grund av viss felrapportering i enkätsvaren kan inte resultaten i de två första verksamhetsövergripande tabellerna (tabell 2 och 3) jämföras med de verksamhetsspecifika resultaten i övriga tabeller.

Tabell 1 Antal inkomna lex Sarah rapporter 2013-2016

År	Egen verksamhet	Till IVO	Enskild regi	Till IVO	Annan kommun
2013	180	59	115	67	1
2014	177	45	78	37	1
2015	222	44	99	36	1
2016	241	45	91	35	0

Antalet inkomna lex Sarah rapporter från stadens egenregi verksamhet har ökat sedan 2013 när årsredovisningarna från förvaltningarna började. Från enskild verksamhet har antalet minskat både avseende inkomna rapporter och rapporter som resulterar i anmälningar till IVO.

Tabell 2 Antal inkomna lex Sarah-rapporter år 2016 samt information om rapport från verksamhet i enskild regi eller annan kommun

Ansvarig nämnd	Egen verksamhet	Till IVO	Enskild regi	Till IVO
Bromma	4	1	11	11
Enskede-Årsta-Vantör	21	7	10	2
Farsta	28	1	2	1
Hägersten-Liljeholmen	20	1	2	
Hässelby- Vällingby	9	6	5	3
Kungsholmen	5	2	5	1
Norrmalm	4	1	11	3
Rinkeby-Kista	4	1	1	
Skarpnäck	9	1	5	1
Skärholmen	16	3		
Spånga-Tensta	16		4	1
Södermalm	66	16	21	10
Älvsjö			4	
Östermalm	4	1	9	2
Socialnämnden	30	3	1	
Äldrenämnden	2	1		
Arbetsmarknadsnämnden	3			
Totalt	241	45	91	35

Totalt har 332 missförhållanden rapporterats som berört enskilda som får insatser av stadens socialtjänst eller verksamhet enligt LSS, alternativt av enskilda utförare eller annan kommun som på uppdrag av staden utfört insatser. Av de 332 rapporterna avsåg 241 missförhållanden i nämndernas egen verksamhet och 91 missförhållanden i enskild verksamhet. Om en utredning visar på ett allvarligt missförhållande eller en risk för ett allvarligt missförhållande, ska detta anmälas till IVO utan dröjsmål. I 45 fall har rapporterna till stadens nämnder resulterat i anmälan av allvarligt missförhållande till IVO. Av de missförhållanden som rapporterats till enskild verksamhet, och som staden fått information om, har 35 ansetts så allvarliga att de anmälts till IVO. Från utbildningsnämnden har inga rapporter redovisats.

Jämfört med 2015 har det totala antalet rapporter om missförhållanden i nämndernas egen verksamhet ökat. Antalet rapporter från enskild regi har däremot minskat. Antalet rapporter i nämndernas egna verksamheter har ökat från 220 till 241, medan rapporterna i enskild regi har minskat från 99 till 91. Ökningen av rapporter har framför allt skett inom funktionsnedsättning och ekonomiskt bistånd medan rapporterna inom äldreomsorg minskat.

Antalet anmälningar till IVO är till antalet ungefär lika många som 2015 men procentuellt sett har anmälningarna till IVO minskat något, vilket även var fallet 2015 jämfört med 2014.

Tabell 3 Antal rapporter och information om rapporter till respektive verksamhetsområde samt antal av dessa som anmälts till IVO 2015 och 2016

Verksamhet	Egen verksamhet		Varav till IVO		Enskild regi		Varav till IVO	
	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Äldreomsorg	89	77	20	10	64	47	28	21
Funktionsnedsättning	50	76	7	11	31	40	7	13
Socialpsykiatri	9	4	2	2	3		1	
Vuxen/missbruk	16	20	2	3				
Barn och ungdom	42	47	12	14	1	4		2
Ekonomiskt bistånd	8	14		5				
Kvinnojour, härbärke	3							
Jobbtorg	3	3	1					
Totalt	220	241	44	45	99	91	36	36

Som det framgår av ovanstående tabell är rapporteringen ojämnt fördelad mellan socialtjänstens verksamhetsområden. Det bör samtidigt ställas i relation till respektive verksamhetsområdes omfattning och innehåll.

Från annan kommun inkom ingen lex Sarah rapport 2016, däremot inkom en rapport 2015.

Tabell 4 Typer av missförhållanden som rapporterades 2015 och 2016

Typ av missförhållande	Antal lex Sarah-rapporter 2015	Antal lex Sarah-rapporter 2016
Psykiska övergrepp	4	14
Fysiska övergrepp	29	46
Brister i bemötande	21	26
Brister i rättssäkerhet i handläggning och genomförande	72	72
Brister i utförandet av insatser	121	117
Sexuella övergrepp	8	5
Ekonomiska övergrepp	18	14
Brister i fysisk miljö, utrustning och teknik	12	12
Annat, nämligen	36	34

Av de missförhållanden som rapporterats dominerar brister i utförandet av insatser följt av brister i rättssäkerhet i handläggning och genomförande. En lex Sarah-rapport kan avse fler än en typ av missförhållande. En rapport om psykiska eller fysiska övergrepp kan exempelvis även omfatta brister i utförandet av insatser osv.

Rapporter inom respektive verksamhetsområde fördelat efter insatstyper per stadsdelsnämnd, inklusive rapporter som verksamhet i enskild regi har informerat nämnderna om

Äldreomsorg

Totalt inkom 121 lex Sarah-rapporter som avsåg äldreomsorg under 2016, vilket kan ställas i relation till att 27 098 personer hade någon form av beviljad insats (verkställt beslut) inom äldreomsorg i december 2016.

Antalet rapporter inom äldreomsorg har minskat från 153 år 2015 till 124 år 2016. Från hemtjänst i ordinärt boende inkom 67 rapporter, från hemtjänst i servicehus 15 och från vård- och omsorgsboende inklusive korttidsvård inkom 33 lex Sarah rapporter.

Tabell 5 Äldreomsorg

Ansvarig nämnd	Hemtjänst	Hemtjänst i servicehus	VOB och korttidsvård	Dagverksamhet	Myndighets-utövning	Annat
Bromma	4		4			
Enskede-Årsta-Vantör	4	1				
Farsta	10		1			
Hägersten- Liljeholmen	3	3				
Hässelby- Vällingby	2					
Kungsholmen	4		4			
Norrmalm	2		4			
Rinkeby-Kista						
Skarpnäck	2					
Skärholmen	9	1			1	
Spånga-Tensta	2		2			
Södermalm	14	10	17		5	
Älvsjö						
Östermalm	9		1			
Äldrenämnden	2					
Totalt	67	15	33		6	

Funktionsnedsättning

Totalt inkom 116 rapporter som avsåg verksamhetsområdet funktionsnedsättning, vilket är 35 fler än 2015. 88 av rapporterna avsåg missförhållanden i samband med LSS-insatser, 27 avsåg insatser enligt SoL. Rapporterna redovisas uppdelat mellan LSS och SoL i de två följande tabellerna.

Rapporteringen inom verksamhetsområdet kan ställas i relation till att 3 176 personer, företrädesvis vuxna, hade insatser enligt SoL och 4 751 barn, ungdomar och vuxna hade insatser enligt LSS i oktober 2016. Dessutom hade 1 222 personer assistansersättning enligt Socialförsäkringsbalken (SFB) från Försäkringskassan.

Tabell 6 LSS

Ansvarig nämnd	Personlig assistans	Bostad med särskild service, korttidsvistelse vuxna	Familjehem, bostad med särskild service, Korttidsvistelse BoU	Daglig verksamhet	Ledsagarservice, avlösarservice, kontaktperson	Korttidsutlys för skolgång över 12 år	Myndighetsutövning	Annat
Bromma		6		1				
Enskede-Årsta-Vantör		12		1		8		
Farsta	2							
Hägersten-Liljeholmen		10		2				
Hässelby- Vällingby		1						
Kungsholmen		2						
Norrmalm		3		2				
Rinkeby-Kista								
Skarpnäck			4				2	
Skärholmen		2		1				
Spånga-Tensta		7						
Södermalm	3	4	1	3			1	
Älvsjö								
Östermalm				1				1
Socialnämnden			1					7
Totalt	5	47	6	11		8	3	8

Flest rapporterade missförhållanden (47) har inkommit inom bostad med särskild service och korttidsvistelse för vuxna. Därefter kommer insatser till personer som har daglig verksamhet (11). De sju rapporter från socialnämnden rapporterade under annat avser LSS-kollo.

Tabell 7 FH SoL

Ansvarig nämnd	Hemtjänst	Boendestöd	Bostad med särskild service, korttidsvård/korttids boende	Sysselsättning, dagverksamhet	Ledsagning, avlösning, kontaktperson	Myndighetsutövning	Annat, nämligen
Bromma							
Enskede-Årsta-Vantör							
Farsta			8				
Hägersten-Liljeholmen							
Hässelby- Vällingby							
Kungsholmen							
Norrmalm	2						
Rinkeby-Kista							
Skarpnäck	1						1
Skärholmen				1			
Spånga-Tensta				6			
Södermalm		1				5	
Älvsjö		1					1
Östermalm							
Socialnämnden							
Totalt	3	2	8	7		5	2

27 rapporter om missförhållanden har lämnats in från anställda som ger insatser eller arbetar med handläggning enligt SoL.

Socialpsykiatri

Totalt inkom fyra lex Sarah-rapporter som avsåg socialpsykiatri 2016, vilket är färre än 2015 då 12 lex Sarah rapporter inkom.

Under 2016 fick 3 933 personer med psykisk funktionsnedsättning någon form av socialpsykiatrisk insats från verksamhetsområdet.

Tabell 8 Socialpsykiatri

Ansvarig nämnd	Hemtjänst	Boendestöd	HVB	Bostad med särskild service	Stödboende	Övrigt boende	Sysselsättning/daglig verksamhet	Kontaktperson, ledsagning, avlösning	Myndighetsutövning	Annat
Bromma										
Enskede-Årsta-Vantör					2					
Farsta										
Hägersten-Liljeholmen										1
Hässelby- Vällingby										
Kungsholmen										
Norrmalm										
Rinkeby-Kista										
Skarpnäck										
Skärholmen										
Spånga-Tensta										
Södermalm					1					
Älvsjö										
Östermalm										
Socialnämnden										
Totalt					3					1

Individ- och familjeomsorg vuxen/missbruk

Totalt inkom 20 lex Sarah-rapporter som avsåg vuxen/missbruk 2016. Av dessa rörde 12 rapporter myndighetsutövning. Antal personer som varit aktuella för utredning eller insats för sitt missbruk och beroende under 2016 var 3 516 (2015 var det 3 651).

Tabell 9 Individ- och familjeomsorg, vuxen/missbruk

Ansvarig nämnd	Hemtjänst	Boendestöd	Boende	Akutboende, härbärge	Skyddat boende, jourboende, kvinnojour	Behandling	Sysselsättning	Kontaktperson	Myndighetsutövning	Annat
Bromma										
Enskede-Årsta-Vantör										
Farsta		1								
Hägersten-Liljeholmen									1	
Hässelby- Vällingby										
Kungsholmen										
Norrmalm										
Rinkeby-Kista									1	
Skarpnäck									3	
Skärholmen				1						
Spånga-Tensta										
Södermalm						2			7	
Älvsjö										
Östermalm										
Socialnämnden			2	1		1				
Totalt		1	2	2		3			12	

Individ- och familjeomsorg, barn och ungdom

Inom stadens individ- och familjeomsorg, barn och ungdom, inkom totalt 47 rapporter under 2016, vilket är en ökning med fem rapporter från förra året. Av dessa avsåg 27 rapporter myndighetsutövning och 20 avsåg HVB. Jämfört med 2015 har det skett en minskning av rapporter inom myndighetsutövning, från 37 rapporter år 2015 till 27 år 2016, medan det har skett en ökning inom HVB från fyra rapporter år 2015 till 20 rapporter 2016.

För en jämförelse i förhållande till verksamhetens omfattning inkom totalt 22 219 anmälningar enligt 14 kap. 1 § SoL till stadsdelsnämnderna 2016, att jämföra med 21 926 anmälningar 2015. Flera anmälningar kan ha inkommit för varje enskilt barn eller ungdom.

En utredning inleddes i 12 143 fall. 3 282 barn och ungdomar beviljades öppenvårdsinsatser och 5 058 barn dygnet-runt-vård. Antalet barn som beviljats dygnet-runt-vård har ökat med 1 041 från år 2015, då 4 017 barn beviljades dygnet-runt-vård. En förklaring till ökningen är att det stora antalet ensamkommande barn som togs emot av staden 2015, under 2016 har beviljats dygnet-runt-vård i till exempel HVB.

Tabell 10 Individ- och familjeomsorg, barn och ungdom

Ansvarig nämnd	HVB	Stödboende 17 år-	Familjehem, jourhem	Myndighetsutövning	Annat
Bromma					
Enskede-Årsta-Vantör				2	
Farsta	1			5	
Hägersten-Liljeholmen				1	
Hässelby- Vällingby				6	
Kungsholmen					
Norrmalm				1	1
Rinkeby-Kista	1			2	
Skarpnäck					
Skärholmen	1				
Spånga-Tensta					
Södermalm				7	
Älvsjö				1	
Östermalm		1			
Socialnämnden	17			2	
Totalt	20	1		27	1

Ekonomiskt bistånd

Totalt inkom 14 rapporter inom ekonomiskt bistånd, en ökning från tio rapporter 2015. Av rapporterna 2016 rörde 12 myndighetsutövning. Detta kan jämföras med att det under 2016 var totalt 14 008 hushåll aktuella för ekonomiskt bistånd i staden. I genomsnitt fick hushållen bistånd under 7,2 månader.

Tabell 11 Ekonomiskt bistånd

Ansvarig nämnd	Myndighetsutövning	Annat
Bromma		
Enskede-Årsta-Vantör		2
Farsta	2	
Hägersten-Liljeholmen		
Hässelby- Vällingby	1	
Kungsholmen		
Norrmalm		
Rinkeby-Kista		1
Skarpnäck	1	
Skärholmen	2	
Spånga-Tensta		
Södermalm	6	1
Älvsjö		
Östermalm		
Socialnämnden		
Totalt	12	4

Jobbtorg Stockholm

Tre lex Sarah rapporter inkom inom Jobbtorg Stockholm, vilket är samma antal som år 2015.

Tabell 12 Jobbtorg

Kolumn1	Jobbtorg	Annat
Jobbtorg	3	

Förvaltningarnas synpunkter och förslag

Socialförvaltningen och äldreförvaltningen har i detta ärende sammanställt resultaten av genomförd uppföljning av samtliga nämnders lex Sarah-rapportering under 2016. I redovisningen ingår även den rapportering som förekommit i yrkesmässigt bedrivna enskild verksamhet samt i en annan kommun, som på uppdrag av staden utfört insatser enligt SoL och LSS till enskilda under året.

Jämfört med 2015 har det totala antalet rapporter om missförhållanden i verksamhet i stadens egen regi ökat, medan antalet i enskild regi har minskat något. Antalet anmälningar till IVO är till antalet nästan lika många som 2015. Dock är det en procentuell minskning i förhållande till antalet rapporter, vilket även var fallet 2015.

Ökningen av rapporter har framför allt skett inom funktionsnedsättning och ekonomiskt bistånd medan rapporterna inom äldreomsorg minskat.

Under 2015 ökade antalet lex Sarah rapporter inom barn och ungdom stort jämfört med tidigare år. Majoriteten av rapporterna avsåg myndighetsutövning. Under 2015 ökade också antalet barn- och ungdomsanmälningar till socialtjänsten stort, vilket delvis kan förklaras av mottagandet av ett stort antal ensamkommande barn. Under 2016 har ökningen av barn- och ungdomsanmälningar avtagit något, medan antalet barn som beviljats dygnet-runt-vård (bl.a. HVB) har ökat med drygt 1000 barn jämfört med 2015. Detta skulle kunna vara en förklaring till att även lex Sarah rapporterna under 2016 har ökat inom HVB.

Det framgår att rapporteringen i staden är ojämnt fördelad mellan olika verksamhetsområden och även mellan förvaltningar. Den skillnad som kan ses i antalet inkomna rapporter enligt lex Sarah mellan de olika förvaltningarna ska sättas i relation till det antal personer som är aktuella för insatser. Samtidigt kan konstateras att en del förvaltningar inte redovisar några, eller mycket få, inkomna rapporter.

Socialförvaltningen och äldreförvaltningen vill poängtera att arbetet enligt lex Sarah är en del i det systematiska kvalitetsarbetet som ska bedrivas i verksamheter inom socialtjänsten och enligt LSS. Syftet är att komma till rätta med brister i den egna verksamheten och förhindra att liknande missförhållanden uppkommer igen. Utredningen av en lex Sarah-rapport syftar till att klarlägga vad som har hänt, varför det har hänt och vad som kan göras för att förhindra att något liknande händer igen. Det är därför viktigt att identifiera bakomliggande orsaker till missförhållandet på systemnivå. Syftet är inte att peka ut vem som har gjort fel i den aktuella situationen.

En lex Sarah-rapport ska därför inte ses som synonymt med en dålig verksamhet. Det kan tvärtom handla om att verksamheten har kunskap om lex Sarah och är observant på kvaliteten i verksamheten samt tillämpar bestämmelserna om rapporteringsskyldigheten i det löpande arbetet. I förarbetena lyfts särskilt chefens roll fram när det gäller att skapa förutsättningar för anställda att följa bestämmelserna.

Socialförvaltningen och äldreförvaltningen anser att förekomsten av rapporter som utreds och åtgärdas inom ramen för lex Sarah med

fördel kan användas som indikator på hur ledningssystemet för det systematiska kvalitetsarbetet inom stadens socialtjänst och verksamhet enligt LSS fungerar.

Jämställdhetsanalys

Av stadsdelsförvaltningarnas årsredovisning framgår inte hur många av rapporterna som rör kvinnor respektive män. Från och med 2017 kommer stadsdelsförvaltningarnas redovisningar av inkomna lex Sarah rapporter även visa om rapporten avser man eller kvinna.